

Şehnâz İlahî

Yürük değirmenler gibi dönerler

NEY

Bestekarı : Hammamizade İsmâil **Dede Efendi**

Usûlü : **Evsat** [26/8]

Güftekarı : **Yûnûs Emre**

Yü rük de ğir men ler
Der vîş Yû nus der gör
gi bi dö ner ler e fen dim
ün n'ol du ba na e fen dim
El e le ver miş ler
Aş kın mu hab be ti
Hak ka gi der ler
do ku nur ca na
Gö nül Ka be si ni
Ak lı nı ba şı na
ta dev vaf şir e der ler
dev şir dî vâ ne
Mu ham me din Kö sü
ça lı nır bun da e fen dim
Ol Ser ve rin de mi
sü rü lür bun da

**Yürük değirmenler gibi dönerler
El ele vermişler Hakk'a giderler
'Gönül Ka'besi'ni tavâf ederler
Muhammed'in kösü çalınır bunda**

Hammamizade
İsmail Dede
Efendi

[(09.01.1778 , İstanbul) - (29.11.1778 , Mekte)]

**Semâda melekler kanat açarlar
Önde bir kılavuz Hakk'a uçarlar
Mü'minler üstüne rahmet saçarlar
Muhammed'in kösü çalınır bunda**

**Dervîş Yûnus ider görün n'oldu bana
Aşkın muhabbeti dokunur cana
Aklını başına devşir dîvâne
Muhammed'in kösü çalınır bunda**

Yûnus Emre

Adnan Erzi tarafından Bayezid Devlet Kütüphanesi'nde bulunan 7912 numaralı yazmada şu ifadeler rastlanmaktadır: Vefât-ı Yûnus Emre, Müddet-i 'Ömr 82, Sene 720

Bu belgeden anlaşılacağı üzere; Yûnus Emre, Hicri 648 (Miladi 1240-1) yılında doğmuş, 82 yıllık bir dünya hayatından sonra Hicri 720 (Miladi 1320-1) yılında ölmüştür.

Doğduğu yer konusundaki tartışmalar Eskişehir'in Mihaliççik ilçesine bağlı Sarıköy ile Karaman üzerinde yoğunlaşmaktadır. Menakıbnâmelerle şiiirlerinden çıkarılan bilgilere göre Babalılardan Taptuk Emre'nin dervişıdır. Hacı Bektaş-ı Veli ile ilgisi Vilayetname'den kaynaklanmaktadır. Yine şiiirlerinden tasavvuf yolunu seçtiği, iyi bir öğrenim gördüğü anlaşılmaktadır. Anadolu kentlerini dolaştığı, Azerbaycan ve Şam'a gittiği, Mevlana'yla görüştüğü de bu bilgiler arasındadır.

İşlediği konularla Anadolu'da gelişen Türk edebiyatının en büyük adlarından sayılan Yûnus Emre, yalnız halk ve tekke şiiirini değil, divan şiiirini de etkiledi, yaşarlığını çağlar boyu sürdürdü. Hece ve aruzla yazdığı şiiirlerinde sevgiyi temel aldı. Tasavvufta, İslam düşüncesiyle beslenen dizelerinde insanın kendisiyle, nesnelere, Allah'la ilişkilerini işledi, ölüm, doğum, yaşama bağlılık, İlahi adalet, insan sevgisi gibi konuları ele aldı. Çağına hâkim olan düşünüş biçimini ve kültürü konuşulan dille, yalın akıcı bir söyleyişle dile getirdi

KAYNAK :

Bayezid Devlet Kütüphanesi / 7912 numaralı yazma

Türk bestecisi Hammamizade takma adıyla tanınan İsmail Dede Efendi sesinin güzelliği ve müzik yeteneği çok küçük yaşta ortaya çıkınca, dönemin ünlü müzikçilerinden Uncuzade Mehmet Emin Efendi'den özel dersler almaya başladı. 1798'de Yenikapı Mevlevihanesi şeyhi Ali Nutki Dede'ye bağlandı; ertesi yıl "çile"sini tamamlayarak "dede" oldu. Çiledeyken bestelediği ilk şarkısıyla padişah Selim III'ün dikkatini çekti, art arda bestelediği yapıtlarla dönemin gözde bestecileri arasına girdi; yüksek saray görevlerinden padişah musahipliğine ve müezzinbaşılığa atandı. Selim III'ten sonra Mahmut II'nin de yakın ilgi ve desteğini gören İsmail Dede Efendi, bir yandan Saray fasullarına hanende (ses sanatçısı) olarak katılırken, bir yandan da Enderun'da ve Yenikapı Mevlevihanesi'nde müzik dersleri verdi. İsmail Dede Efendi, hacca giderken yakalandığı koleradan öldü.

Yetiştirdiği çok sayıda öğrenci arasında özellikle, kendisinden sonra 19. Yüzyılın en büyük bestecileri arasında yer alan Zekâi Dede, Dellalzade İsmail Efendi ve Eyyubi Mehmet Bey sayılabilir.

Ard arda yeni makamların bulunduğu, klasik Türk müziği repertuarının en gözde parçalarının bestelendiği Selim III döneminde ilk yapıtlarını veren İsmail Dede Efendi, 18. yüzyılın sonunda Batı müziğiyle ilk ciddi bağlantıların sonucu olarak görülmeye başlayan yenilik hareketlerine sirt çevirmemiş olmakla birlikte, genellikle öncülerinden devraldığı kurallara bağlı bir bestecidir. Onun da temel gerci insan sesidir. Mevlevi ayininden ilahiye, kâr'dan köçekçeye, her formda ürün veren İsmail Dede Efendi içtenlikten kaynaklanan akıcılığı, bir müzik yapıtının en büyük erdemi saymıştır.

Ev s a t Usülü

*) 26 zamanlıdır. İçinde 5 zamanlı bir parça veya Türk Aksağı bulunan yegâne iki usülden biridir (Birinci Durak Evferi).

*) Bir 5 zaman iki 4 zaman yine bir 5 zaman ve sonda iki 4 zamandan veya başka bir deyişle, bir Türk Aksağı, iki Sofyân yine bir Türk Aksağı ve sonda yine iki Sofyân'dan yapılmıştır (5+4+4+5+4+4=26). Her küçük usül parçasından sonra noktalı ve 26. zamanın sonunda düz bir ölçü çizgisi çekilmelidir.

*) 26/8'lik birinci mertebesi ve 26/4'lük ikinci mertebesi kullanılmıştır.

*) En çok ilâhilerde olmak üzere bestelerde ve şarkılarda kullanılmıştır. Pişrevler de vardır.

Ev s a t D a r b Usülü

[26 / 8] m e r t e b e s i

- 1 . Darb : (Te) / [1/2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 2 . Darb : (Ke) / [1/2 Zamanlı ve Zayıf]
- 3 . Darb : (Te) / [1/2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 4 . Darb : (Ka-Aa) / [1 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 5 . Darb : (Dü-Üm) / [1 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 6 . Darb : (Te-Ek) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 7 . Darb : (Dü-Üm) / [1 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 8 . Darb : (Dü-Üm) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 9 . Darb : (Te-Ek) / [1 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 10 . Darb : (Te) / [1/2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 11 . Darb : (Ka-Aa) / [1 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 12 . Darb : (Dü-Üü-Üü-Üm) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 13 . Darb : (Dü-Üü-Üü-Üm) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]

Kaynak :

1) ' Türk Musikisinde Usuller ve Kudüm ', M. Hurşit UNGAY

2) ' Türk Müsiki Nazariyatı ve Usülleri-Kudüm Velveleleri ' İsmail Hakkı ÖZKAN [1941- 2010]